

BØRNE- OG
UNDERVISNINGS-
MINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Vejledning om erhvervsskolernes kvali- tetsarbejde

Vejledning om erhvervsskolernes kvalitetsarbejde

© Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Indhold

1. Indledning	5
2. Kvalitetssystemet: Løbende kvalitetsudvikling og resultatvurdering	5
3. Mål for skolernes kvalitetsarbejde	6
4. Tilfredshedsmåling for praktikvirksomheder	8
5. Selvevaluering	8
6. Opfølgingsplan	9
7. Informationsindsamling	9
8. Inddragelse af elever, medarbejdere og lokalt uddannelsesudvalg	12
9. Øvrige kvalitetsinitiativer	12

1. Indledning

Reglerne om kvalitetsarbejdet er fastsat i kapitel 2 i bekendtgørelse om erhvervsuddannelser.

Reglerne for skolernes kvalitetsarbejde har karakter af en række minimumskrav, som giver skolerne en udstrakt grad af selvbestemmelse i forhold til at vælge de metoder, systemer og værktøjer, der lokalt vurderes at give de bedste resultater i forhold til de politisk fastsatte mål. Et velfungerende kvalitetssystem kan derfor se forskelligt ud, alt efter institutionernes størrelse, udbuds-profil, organisation mv.

Vejledningen udfolder reglerne om skolernes kvalitetsarbejde.

2. Kvalitetssystemet: Løbende kvalitetsudvikling og resultatvurdering

Skolerne skal have et kvalitetssystem til brug for intern løbende kvalitetsudvikling og resultatvurdering af uddannelsens skoledel, jf. § 6 i bekendtgørelse om erhvervsuddannelser.

Skolerne skal bidrage til at opfylde de nationale uddannelses- og institutionspolitiske mål for erhvervsuddannelserne. Skolen fastsætter i forlængelse af de nationale mål sine egne mål for løbende at udvikle kvaliteten af uddannelserne (se kapitel 3).

Kvalitetssystemet kan betragtes som den enkelte skoles redskab til at sikre en systematisk sammenhæng mellem på den ene side de mål og formål for erhvervsuddannelserne, som er fastsat fra politisk hold, og på den anden side skolens lokale organisering, praksis og værdier.

Skolens kvalitetssystem skal beskrive skolens samlede fremgangsmåde og systematik i arbejdet med kvalitetsudvikling. Skolens kvalitetssystem skal omfatte et evt. praktikcenter, da det betragtes som en del af institutionen.

For undervisning på gymnasialt niveau, der indgår i en erhvervsuddannelse, bortset fra grundfag, gælder § 71 i lov om de gymnasiale uddannelser og regler fastsat i medfør af denne.

Det er skolen selv, der afgør, hvordan kvalitetssystemet nærmere skal udformes. Skolen kan f.eks. selv vælge, om den vil købe et færdiglavet kvalitetssystem eller udvikle et selv.

Det er et krav, at kvalitetssystemet skal omfatte procedurer for selvevaluering og procedurer for løbende informationsindsamling jf. §6 i bekendtgørelse om erhvervsuddannelser. Derudover er der krav om, at skolen hvert år skal gennemføre en tilfredshedsmåling for praktikvirksomheder.

Der er ingen nærmere krav til brug af bestemte metoder eller fremgangsmåder i skolens kvalitetssystem. I udformningen af kvalitetssystemet skal skolen derfor selv beslutte, hvilke metoder, evalueringsprocesser, data og interessenter mv., der er mest relevante i forhold til kvalitetsudvikling og resultatvurdering af de forskellige formål og mål.

Skolen kan med fordel udarbejde et årshjul, som sammentænker institutionens mål for kvalitetsudvikling (se kapitel 3), selvevalueringen og opfølgingsplanerne med den løbende informationsindsamling (kapitel 7). Det vil også være naturligt, at der i kvalitetssystemet indgår en konkret arbejdsplan for, hvem der i organisationen gør hvad - og hvornår.

Det fremgår af § 10 i bekendtgørelse om erhvervsuddannelser, at skolens beskrivelse af principperne for og tilrettelæggelsen af sit systematiske kvalitetsarbejde skal være tilgængelig i en kort og overskuelig form på skolens hjemmeside.

Skoler med flere afdelinger kan overveje, hvordan kvalitetssystemet skal fungere på tværs af skolens afdelinger; skal der være fælles mål på tværs af afdelingerne, eller skal der være lokale mål for de enkelte afdelinger.

3. Mål for skolernes kvalitetsarbejde

Skolerne skal fastsætte sine egne mål for kvalitetsudvikling. Målene skal rette sig mod de uddannelses- og institutionspolitiske målsætninger og de mål der gælder for de enkelte erhvervsuddannelser. Herudover kan en skole fastsætte egne mål, der f.eks. vedrører skolen som arbejdsplads, skolens udstyr og bygninger osv.

Det fremgår af § 1, stk. 2, i lov om erhvervsuddannelser, at formålet med erhvervsuddannelserne bl.a. er at give de uddannelsessøgende en uddannelse, der giver grundlag for deres fremtidige arbejdsliv, herunder etablering af selvstændig virksomhed, at bidrage til at udvikle de uddannelsessøgendes interesse for og evne til aktiv medvirken i et demokratisk samfund og bidrage til deres personlige udvikling, karakterdannelse og faglige stolthed og imødekomme arbejdsmarkedets behov for erhvervsfaglige og generelle kvalifikationer.

Derudover er der i aftale af 24. februar 2014 om bedre og mere attraktive erhvervsuddannelser opstillet fire overordnede mål for erhvervsuddannelserne:

1. Flere elever skal vælge en erhvervsuddannelse direkte efter 9. eller 10. klasse.
2. Flere skal fuldføre en erhvervsuddannelse.
3. Erhvervsuddannelserne skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige som muligt.
4. Tilliden til og trivslen på erhvervsuddannelserne skal styrkes.

En skole kan f.eks. opstille mål for, hvordan og hvor man vil fokusere skolens rekrutteringsindsatser, at nedbringe frafaldet, at trivslen på udpegede områder forbedres eller at øge andelen af eux-elever.

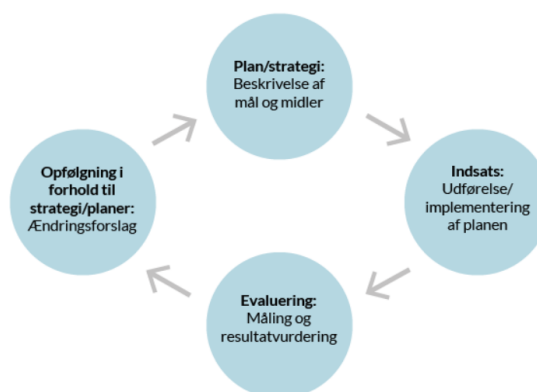
Skolen kan også opstille mere kvalitative mål. Det kan være i arbejdet med elevernes læringsmiljø, f.eks. at sikre bedre undervisningsdifferentiering, at skabe bedre sammenhæng mellem skole og praktik eller opstille kriterier for opfølgning på fravær for at skabe et beredskab over for elever, der er i risiko for at afbryde deres uddannelse.

Det bør overvejes, hvordan der i skolens arbejde kan skabes tydelige sammenhænge mellem de opstillede kvalitative og kvantitative mål.

Det er skolen selv, der formulerer målene for kvalitetsarbejdet. Der er ikke krav om et bestemt antal mål, eller at de skal formuleres på en bestemt måde.

Det forventes, at skolen på et givent tidspunkt har et generelt overblik over målopfyldelsen på alle områder, og på den baggrund har igangsat kvalitetsudvikling der, hvor behovet er størst. Et centralt element i skolens kvalitetssystem bør derfor være en metode til at etablere et samlet overblik over skolens resultater, således at en nærmere resultatvurdering og evaluering kan målrettes bedst muligt. Det er op til skolen selv at vælge, hvordan et sådant overblik skal udformes, herunder hvilke data man vil benytte og hvordan de skal præsenteres. Se også afsnit 7 om informationsindsamling.

Kvalitetssystemet kan med fordel udformes, så det taget et strategisk udgangspunkt i en beskrivelse af mål og midler, og samtidig indeholder plan for implementering, evaluering af indsatsen og opfølgning på initiativet. Det er illustreret i figur 1 nedenfor.

Figur 1. Kvalitetscirklen

4. Tilfredshedsmåling for praktikvirksomheder

Det er et krav at skolen hvert år skal gennemføre en tilfredshedsmåling for praktikvirksomheder, der har aktive uddannelsesaftaler i tidsrummet for denne måling, jf. bekendtgørelse om erhvervsuddannelser § 6, stk. 4-7.

Tidsrum for tilfredshedsmåling af praktikvirksomheder fastsættes hvert år af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet ved henvendelse til skoler med erhvervsuddannelser og offentliggøres på ministeriets hjemmeside.

Virksomhedstilfredhedsmålinger gennemføres ved anvendelse af et spørgeskema med tilhørende vejledning, som gøres tilgængeligt på ministeriets hjemmeside.

Senest en uge efter at den enkelte skole har gennemført tilfredshedsmålingen, overfører skolen besvarelsene til Styrelsen for It og Lærings Web-service. Skolen skal på en lettilgængelig måde oplyse resultaterne af de gennemførte årlige virksomhedstilfredhedsmålinger på sin hjemmeside.

Det anbefales, at skolen analyserer og vurderer resultaterne for virksomhedstilfredshed med henblik på at identificere, hvilke forhold – positive som negative - der har været afgørende herfor. Dette kan give skolen et grundlag for at tilrettelægge indsatser, der kan forbedre skolens resultater.

5. Selvevaluering

Kvalitetssystemet skal omfatte procedurer for selvevaluering.

Skolens procedurer for selvevaluering skal sikre, at udvalgte områder gøres til genstand for systematiske og kritiske diskussioner af skolens tilrettelæggelse og gennemførelse af uddannelsen med henblik på at vurdere skolens resultater i forhold til skolens mål, jf. § 7, stk. 1, i bekendtgørelse om erhvervsuddannelser.

Der skal gennemføres en årlig selvevaluering, som omfatter mindst ét område, der vedrører skolens tilrettelæggelse og gennemførelse af uddannelser og undervisning, jf. § 7, stk. 2, i bekendtgørelse om erhvervsuddannelser.

Selvevalueringen er skolens kritiske gennemgang og vurdering af egen praksis. Skolen bør fokusere på de områder, hvor der er udfordringer med kvaliteten. Evalueringen baseres på systematisk indsamling af viden om et udvalgt område og giver et godt afsæt for, at skolen på basis af konkret viden om undervisningen og uddannelsen kan forbedre sin praksis. Skolen kan f.eks. vælge at gennemføre en selvevaluering om bedømmelse og feedback, hvis skolen gennem sin informationsindsamling (se kapitel 7) har afdækket et behov for kvalitetsudvikling på netop dette område.

Skolen vælger selv formen for selvevaluering, men det vil være en fordel, at skolen systematisk og skriftligt beskriver evalueringen. Skolen kan med fordel beskrive de indsamlede kvalitative som kvantitative data, og hvad data viser om skolens opfyldelse af egne mål.

En selvevaluering kan med fordel indeholde en konstaterende del (graden af målopfyldelse), en analytisk del (hvad er årsagerne til vores resultat?) og en handlingsanvisende del (hvordan kan vi ændre eller justere vores praksis, så vi kommer nærmere vores mål?).

Det er i dette lys, at man skal forstå bekendtgørelsen krav om, at skolens procedurer for selvevaluering skal sikre *kritiske* diskussioner. Formålet med selvevalueringen er, at skolen forholder sig åbent og kritisk til egen praksis, opnår viden om egen institution og identificerer områder, hvor der er udfordringer og muligheder for forbedringer. Hermed også sagt, at selvevalueringen primært bør stille skarpt på de forhold og faktorer, som skolen selv har mulighed for at påvirke, fremfor at fokusere på 'eksterne' årsager til skolens resultater (økonomiske konjunkturer, demografi, lovændringer etc.).

6. Opfølgingsplan

Det er et krav, at skolen på baggrund af selvevalueringen udarbejder en opfølgingsplan, der fastlægger ændringsbehov, operationelle mål, strategier og tidsplan for opfølgningen. Opfølgingsplanen skal være tilgængelig på skolens hjemmeside. Der er ingen krav til, hvornår på året opfølgingsplanen skal offentliggøres. Her kan skolen altså selv vælge et tidspunkt, der passer med de øvrige aktiviteter i skolens årshjul.

Det er et krav, at skolens procedurer skal sikre, at medarbejdere og elever samt det lokale uddannelsesudvalg i nødvendigt og tilstrækkeligt omfang inddrages i selvevalueringen og i arbejdet med planen for opfølgning.

Det kan være hensigtsmæssigt at opstille en detaljeret tidsplan samt en angivelse af, hvem i organisationen der er ansvarlig for, at de enkelte aktiviteter i opfølgingsplanen udmøntes og målene nås – alt efter emne og omfang kan dette være uddelt på ad hoc nedsatte udvalg/arbejdsgrupper eller enkeltpersoner. Desuden bør det fremgå af planen, hvordan de aktiviteter og særlige indsatser, der igangsættes skal gennemføres og evalueres.

7. Informationsindsamling

Det er et krav, at skolen fastsætter procedurer for informationsindsamling. Det fremgår af § 8 i bekendtgørelse om erhvervsuddannelser, at skolens procedurer for informationsindsamling skal sikre, at skolen løbende kan dokumentere sine resultater, herunder

dokumentere resultater af indsatsen for at øge elevernes gennemførelse. Dokumentationen skal samtidig indgå i grundlaget for skolens selvevalueringer. Den løbende informationsindsamling skal:

1. belyse, hvordan undervisningen og de valgte arbejdsformer understøtter uddannelsens formål og undervisningens mål og
2. indeholde en opgørelse over og vurdering af gennemførelse og frafald.

Resultaterne af den løbende informationsindsamling skal offentliggøres for hvert år senest den 1. marts det efterfølgende år på skolens hjemmeside.

Forskellige informationer til forskellige mål

Skolens procedurer for informationsindsamling kan sikre et overblik over dokumentation for skolens samlede mål på tværs af områder og uddannelser. Det kan f.eks. være en oversigt over skolens resultater på de enkelte indikatorer for de fire mål i eud-reformen. For andre mål – såsom elevernes opnåelse af de faglige mål i uddannelsen – må skolen finde andre metoder eller indikatorer til at vurdere graden af målopfyldelse, f.eks. resultater af prøver, eksaminer og standpunktskarakter.

De informationer, som skolen indsamler, kan være såvel kvantitative som kvalitative. Det kan dreje sig om både dataudtræk fra databaser eller systemer, og informationer af kvalitativ karakter, eksempelvis i form af mødereferater eller systematiseret dialog blandt lærere, vejledere og ledere om f.eks. undervisningens tilrettelæggelse osv. Hertil kan komme input og synspunkter fra praktikvirksomheder, elevråd og lokale undervisningsudvalg.

Der er som sådan ingen generelle krav til, hvilket format informationerne skal have, men de skal selvfølgelig være relevante og matche det mål, der skal evalueres.

I forhold til punkt 1) ovenfor, vil det især være relevant med systematisk indsamling af kvalitative data fra elever, undervisere og evt. praktikvirksomheder om, hvordan den praktiske gennemførelse af undervisningen fungerer i forhold til uddannelsens formål og mål. F.eks. kan man med udgangspunkt i den lokale undervisningsplan løbende drøfte på de enkelte hold, om undervisningsaktiviteterne er blevet gennemført som planlagt, og om arbejdsformerne i tilstrækkelig grad understøtter undervisningens mål og uddannelsens formål, eller om der er brug for justeringer i undervisningens tilrettelæggelse. Dette kan både tjene til at justere og forbedre undervisningen på den korte bane, og kan danne grundlag for mere overordnede ændringer i LUP'en eller i det fælles pædagogiske og didaktiske grundlag.

I forhold til punkt 2) ovenfor, bør informationsindsamlingen som minimum omfatte en kvantitativ opgørelse over frafald og fuldførelse. Som grundlag for en nærmere vurdering af årsager og handlemuligheder kan skolen endvidere inddrage lokale data og informationer, som kan bruges til at forstå og forklare de statistiske data. Skolen kan med fordel undersøge, om frafaldet er særligt højt på nogle uddannelser eller afdelinger, eller blandt nogle bestemte elevgrupper. Dette kan give skolen et bedre grundlag for at målrette fastholdelsesindsatser til de relevante målgrupper.

Data fra Datavarehuset

Undervisningsministeriets datavarehus bør være et centralt værktøj i skolens informationsindsamling og resultatvurdering, særligt i forhold til opfølgning på eud-reformens 4 mål.

I Datavarehuset kan skolen hente opgørelser over sine resultater på indikatorer for alle de 4 mål. Herudover er der mulighed for bryde data ned på undergrupper – f.eks. på uddannelse, afdeling, køn, alder mv. – hvilket kan være relevant i forhold til at indkredse, hvor der er særlige udfordringer.

Som led i brugen af Datavarehuset, bør skolen sætte sig ind i datadokumentation for de enkelte indikatorer, så der ikke er tvivl om, hvad opgørelserne dækker over, hvilke elever der indgår osv. Skolen kan tage kontakt til STIL, hvis data ikke er genkendelige.

Indsamling og brug af lokale data

Mens tal fra Datavarehuset vil udgøre en uomgængelig del af skolens informationsindsamling, vil en fyldestgørende resultatvurdering og evaluering sjældent kunne gennemføres udelukkende ved brug af centrale data.

F.eks. kan det være en god ide, at nedbryde skolens frafaldsdata på køn, alder osv., men den blotte konstatering af, at frafaldet er større blandt kvinder end mænd, giver ikke meget grundlag at handle på, med mindre der følges op med en nærmere analyse af årsagerne hertil.

Her vil der ofte være brug for mere lokale data, der gør det muligt at afdække årsagerne til skolens resultater på niveauet for individuelle motiver og bevæggrunde. Det kan f.eks. være fraværdata og input fra undervisere og vejledere og elever om frafaldsårsager.

Udover at lokale data kan bidrage til et mere nuanceret billede af udfordringer og mulige løsninger, er det også en fordel, at skolen selv kan indsamle sådanne data mere løbende og f.eks. i umiddelbar forlængelse af iværksatte indsatser. Lokale data er derfor i høj grad også anvendelige til at give indledende indikationer på effekten af nye indsatser eller tiltag, indtil de centrale data fra Datavarehuset bliver offentliggjort.

Endelig vil lokale data og informationer selvfølgelig også være relevante i forhold til kvalitetsmål eller temaer, hvor der slet ikke foreligger centrale data, f.eks. målet om at bidrage til at udvikle de uddannelsessøgendes interesse for og evne til aktiv medvirken i et demokratisk samfund. Det kan være f.eks. evaluering af elevernes deltagelse i formelle og uformelle demokratiske processer, herunder skolens elevråd.

8. Inddragelse af elever, medarbejdere og lokalt uddannelsesudvalg

Det er vigtigt, at kvalitetssystemet er forankret på skolen; at det flugter med skolens overordnede ledelsesfilosofi og værdier, og er en naturlig del af skolekulturen, det pædagogiske og didaktiske grundlag og det daglige arbejde.

Derfor er det også vigtigt, at skolens medarbejdere og elever inddrages i både udformningen af skolens kvalitetssystem og i det konkrete kvalitetsarbejde. Dette kan på den ene side bidrage til en øget bevidsthed på skolen om, hvilke mål der arbejdes efter, og på den anden side kan det give et øget medejerskab til kvalitetssystemet, og sikre at det er praktisk anvendeligt i hverdagen.

Det fremgår bekendtgørelsens §7, stk. 4, at skolens procedure for selvevaluering skal sikre, at medarbejdere og elever samt det lokale uddannelsesudvalg inddrages i selvevalueringen og i arbejdet med planen for opfølgning i nødvendigt og tilstrækkeligt omfang. Denne bestemmelse understreger, at kvalitet på erhvervsuddannelserne skal forstås i forhold til forskellige mål- og aftagergrupper, og at deres synspunkter og erfaringer derfor skal indgå i alle led af kvalitetsarbejdet.

Skolen skal løbende inddrage eleverne i sit arbejde med elevtrivsel og udvikling af undervisningsmiljøet. Skolen skal aktivt understøtte eleverne i at inddrage deres perspektiver i skolens interne organer, herunder elevrådet, bestyrelsen og lokale uddannelsesudvalg, jf. bekendtgørelse om erhvervsuddannelser § 9.

Skolen bør forholde sig til, hvordan de enkelte medarbejder grupper kan inddrages i kvalitetsarbejdet. Underviserne vil som oftest være dem, der skal omsætte konkrete initiativer til praksis. Det er derfor vigtigt, at medarbejderne medvirker i processen og tilskyndes til at tage ansvar i forhold til realiseringen af de fælles fastsatte mål, f.eks. ved at inddrage medarbejdere i bearbejdningen af elevtilfredsmålingerne og den efterfølgende udvælgelse af indsatser og opstilling af mål for disse.

Elevernes inddragelse kan f.eks. ske på klasse/holdniveau, gennem elevrådet eller på temadage med deltagelse af alle skolens elever.

Det kan med fordel fremgå af skolens årshjul, hvornår og hvordan elever, medarbejdere og det lokale uddannelsesudvalg og evt. øvrige interessenter inddrages og informeres.

9. Øvrige kvalitetsinitiativer

Elevtrivselmålinger

Alle erhvervsskoler skal hvert år gennemføre en måling i medfør af lov om erhvervsuddannelser § 30 af elevernes trivsel i undervisningstiden fra den 1. november til den 31. december.

Målingen er en del af erhvervsuddannelsesreformens mål 4: "Tilliden til og trivslen på erhvervsskolerne skal styrkes". Elevtrivselsmålingen anvendes både i skolernes lokale kvalitetsarbejde samt ministeriets opfølgning på reformen. Se vejledningsmaterialet på emu.dk.

Det faglige udvalgs rolle

Det fremgår af §5 i bekendtgørelse om erhvervsuddannelser, at det faglige udvalg for en uddannelse skal foretage opfølgning af, om uddannelsen lever op til de forventede kvalitetskrav i uddannelsen.

Det faglige udvalg skal:

- i samarbejde med de lokale uddannelsesudvalg og praktikvirksomhederne foretage løbende kvalitetsudvikling og kvalitetssikring af uddannelsernes praktikdel, herunder følge udviklingen i større elevgruppers gennemførelse af praktikuddannelsen
- i samarbejde med de lokale uddannelsesudvalg og skolerne foretage løbende kvalitetsudvikling og kvalitetssikring af eventuel skolepraktik
- følge beskæftigelsesudviklingen og afgive indstilling vedrørende behov for uddannelsen eller ændringer i uddannelsen
- følge de lokale uddannelsesudvalgs arbejde med den lokale undervisningsplan på de skoler, der er godkendt til at udbyde erhvervsuddannelse

STUK's kvalitetstilsyn

STUK's kvalitetstilsyn skal understøtte, at institutionerne leverer uddannelse af høj kvalitet, og navnligt i forhold til at bidrage til at opfylde erhvervsuddannelsesreformens fire mål. Tilsynet skal sikre, at der systematisk kan identificeres og gribes ind over for skoler, der viser tegn på vedvarende dårlig kvalitet.

På baggrund af data i Datavarehuset gennemfører STUK årlige screeninger af skolernes resultater på indikatorer for reformens fire mål. Skoler der udtages i screeningen bliver bedt om en kort statusredegørelse om, hvordan skolen har sat på fokus på det eller de pågældende områder i det lokale kvalitetsarbejde. Primært på baggrund af statusredegørelsen og screeningsresultaterne udtages et mindre antal institutioner til tilsyn.

Styrelsen lægger i kvalitetstilsynet vægt på, at den enkelte skole arbejder målrettet med kvalitetsudvikling og resultatvurdering, og at skolerne tager udgangspunkt i de regler for kvalitetsarbejdet, som er gennemgået i denne vejledning.